

Virtuelna škola demokratskog rukovođenja

Šta znači biti lider– Igor-Davor Gaon
III lekcija

KOMENTARI POLAZNIKA ŠKOLE

Kod nas se pojam Lidera uglavnom vezuje za politiku, ali taj koncept postoji i u svakom sektoru društva, pa i biznisu. Biznis i ekonomija postaju ključ diplomatije, sporta, partijskih programa, pa se o konceptu liderstva mora posvetiti pažnja i iz ugla biznisa. Lider je onaj koji ima sljedbenike, ali i uposlene.

Lider je onaj koji pokazuje drugima kako da se ponašaju i ka čemu se stremi. Liderstvo je mreža odnosa, a ne jednostavno odnos jedan na jedan. Uspješan lider stimuliše ljude da stiču nove kompetencije i stvaraju uslove za rad. Pomaže ljudima da prevaziđu teškoće i neuspjehe, kao i da nauče iz njih. Oni vode svojim primjerom, a ne izigravaju vladare i šefove i sve uposlene ili sljedbenike uključuju u svoje uspjehe. Kod nas lidera nema u svijetu politike. To su isključivo vođe i vladari. Harizma je nešto što se stiče rođenjem, ali razvija strpljivim radom.

(Mijo)

Čitajući o oblicima liderstva moram se osvrnuti na autokratski oblik lidera kao i usku povezanost sa nedostatkom političke kulture sledbenika /birača. Naime u Crnoj Gori upravo taj nedostatak političke kulture birača utiče u najvećoj mjeri da birači ne kažnjavaju loše rezultate svog lidera. Ono što je najviše zabrinjavajuće jeste da teorija vrlo malo ili ni malo ne poznaje tranziciju autokratskih u demokratsko liderstvo što mora duboko da zabrine svakog crnogorskog građanina i birača.

Sta znači biti lider u Crnogorskim uslovima? Teorija Herberta Spencera djelimično odgovara na ovo pitanje koji kaže U svojoj: " *The Study of Sociology*", Spencer je napisao: "Moramo prihvatiti da geneza velikog čovjeka ovisi od dugačkog, ozbiljnog, kompleksnog uticaja okoline u kojoj ta osoba živi. Dakle prije nego što ce on/ona početi da mijenja okolinu/društvo, društvo mora napraviti/kreirati nju/njega". Crnogorsko društvo je kroz svoju dugu istoriju gajila "one man show" i svaka jedinka koja se iznjedri pod ovim svodom je već djelimično tako i profilisana što je kasnije uz sticanje uticaja i moći vrlo tesko iskorijeniti.

(Zoran)

Umjesto klasičnih odgovora na pitanja i dileme koje je profesor Gaon kroz lekciju izrazio pokušaću da napravim osvrt kroz liderstvo i društvene medije.

Posljednjih nekoliko godina internet revolucija ušla je u digitalnu e- fazu. Broj sati provedenih na internetu značajno se povećao. Svaki sedmi stanovnik planete je na [Facebooku](#) ili [Twitteru](#). Društvene mreže postale se nezaobilazni dio svakodnevice. Internet prati i penetracija mobilne telefonije. Broj korisnika „pametnih telefona“ premašio je milijardu i po. Drugim riječima život je postao drugačiji i brži, a ni jedan ozbiljan posao nije moguće zamisliti bez korišćenja društvenih mreža!

Prije samo samo 5 ili 10 godina da li ste mogli da zamislite digitalnu diplomatiju? Danas e- diplomacy igra veoma važnu ulogu u Sirijskoj krizi.

Sve ove okolnosti uticale su na lidere i liderstvo. Digitalna era traži prilagodjavanje. Nove vrijednosti i vještine. Izbrisane su granice monopola i u takvoj konkurenciji, postavlje se pitanje validnosti tradicionalnih liderskih karakteristika? U tom smislu smatram da se može danas govoriti o novoj kategoriji-**e liderima**. To nisu virtuelni likovi. Društveni mediji kreiraju novu šansu. Platformu jednakih mogućnosti. Balans širenja uticaja dobio je drugu dimenziju. Potvrda toga su posljednji predsjednički izbori u SAD ([Obama](#) vs [Romney](#)), koje su kao nikada prije, obilježili društveni mediji. Pogotovo Twitter.

(Miroslav)

Ako pretpostavimo da se istorija bavila velikim ljudima, uprkos destruktivnim djelima pogubnim po čovječanstvo dugoročno, Hitler se može okarakterisati kao lider. Pri tom, ne ulazeći u pitanje da li lider mora biti pošten. Da bi se steklo povjerenje „mase“, često je bitnije biti sposoban da riječju, stavom, harizmom, nastupom, djelom, „poneseš“ ljude i uđeš u kolektivnu svijest.

Grupa najčešće sticajem okolnosti iznjedri svog vođu. U toku '30tih godina prošlog vijeka, okolnosti su dale Adolfu Hitleru priliku.

Lider je onaj koji predvodi. I tim prije, što je velikim dijelom svoje vladavine, predvodio pogrešnim putem, ukazuje da je riječ o lideru koji je znao da se nametne i da manipuliše. A kada je neko od nekadašnjih slijedbenika uvidio da se pogrešno djeluje, već je dovoljno uzeo maha i imao moć nad dovoljnim brojem pristalica.

Ipak, sa druge strane, to što je nesumnjivo bio lider, ne znači da je bio dobar lider. Najprije, bio je spreman da žrtvuje iracionalan broj ljudskih i materijalnih resursa. Potom, uprkos ogromnom ljudskom i tehnološkom potencijalu kao i prirodnim bogatstvima, doveo je sopstvenu zemlju do ekonomskog kolapsa. Uz to, postavio je ciljeve koji objektivno nisu imali smisao, niti su bili realno izvodivi i uprkos opomeni, istrajao je u njima. Naposljetku, ostao je sinonim za sve negativno u istoriji. Dakle, i ako je bio lider, bio je neuspješan.

(Ilija)

Uz rizik da zvučim retro, ja i dalje mislim da se lider češće rađa nego što se postaje. Daleko od toga da ne vjerujem u učenje, i sama sam za više od decenije u NVO sektoru naučila i savladala dosta liderskih vještina. Ali nisam naučila da budem lider.

Obama je tip lidera kakvog bih voljela da vidim jednom na crnogorskoj političkoj sceni – pragmatičan, smiren, okrenut konsenzusu, pomalo narcis, sa dovoljno harizme, ali opet opušten i otvoren, nasmijan. U našoj politici, nažalost, rašireno je uvjerenje da lider mora biti agresivan i arogantan, da su prijetnje, dernjava, mahanje ekstremitetima i mrštenje karakteristike liderstva. Puno su smiješni naši „lideri“.

(Milica)

Brojne teorije o liderstvu djelimično opisuju pojedine aspekte liderstva: bihevioralni, socijalni, genetski, psihološki, karakterni, kulturni, demokratski i sl. Svi navedeni aspekti treba da determinišu jednog lidera, pri čemu su pojedini manje ili više izraženi zavisno od ličnosti, njene sposobnosti da se prilagodi situaciji, i pruži adekvatan i efikasan odgovor na promjene u društvu. Lider je ličnost koja je dovoljno sposobna, harizmatična, svoja, originalna, otvorena i voljna da raštrkanoj gomili pruži jasan i precizan zajednički cilj, naznači i pokazuje put do njega tihim i nenametljivim metodama uz poštovanje slobode pratioca. Potrebno je da poznaje psihu, socijalne i kulturne korjene svojih potencijalnih pratilaca, da zna kako na njih da djeluje, da motiviše, da inspiriše kreaivnost, da stekne povjerenje, da na pravi način favorizuje sposobnosti, da prepozna zajedničke interese i doprinos svakog pojedinca, kako bi ih sve objedinio pod isti krov zajedničkog cilja i rezultata njegovog ostvarenja. Zapravo, svi smo mi

lideri, odnosno rukovodioci, prije svega, svog životnog puta gdje se zavisno od konstelacije, od ustanove, društva, škole, grupe i sl. jednoj ličnosti daje prostor da se kristalizuje kao dovoljno sposobna i kompetentna da sve što nam je zajedničko veže u jednu cjelinu da apostrofira sličnosti, da toj sveobuhvatnoj cjelini da smisao i ne dozvoli da se rascjepka u djelove. Takvu ličnost nazivamo liderom, odnosno vođom onog dijela naših interesa i života koji mi želimo i koji smatramo da će se na taj način bolje ostvariti, pri čemu lidera poštujemo ali ostajemo svoji. Što se tiče karakteristika dobrog lidera ne bi trebalo ne uvažiti riječi Umar bin al Khattaba: *“Sometimes people with the worst past create the best future”*.

(Jelisaveta)

Prema mom mišljenju Hitler je bio lider. Koliko je on bio dobar i kolikoj mjeri su njegovi ciljevi bili ispravni o tome bi se može diskutovati. Međutim pojedinac koji uspije da na „noge“ digne takvu naciju i silu kakva je Njemačka i posloži ih da budu jedinstveni kao snop pruća, onda se o takvom pojedincu može govoriti samo kao o lideru. Imao je jaku harizmu i samim svojim govorima je u ljudima izazivao snažna osjećanja uticajući na njihove emocije, slijepo su ga pratili i u svakoj njegovoj riječi pronalazili čovjeka

Menadžer i lider su dvije komponente međusobno povezane ali ipak različite. Osnovna razlika među njima je u tome što je lider stalno lider, a menadžer je neko ko samo u određenom vremenu obavlja svoju dužnost. Da bi bio dobar menadžer dovoljno je da ima dobre organizacione sposobnosti dok dobar lider treba da ima jaku harizmu i snažnu ličnost. Lider je za mene sublimacija urođene snažne ličnosti i društvene zajednice u kojoj živi.

Harizma mora biti urođena, to je nešto sa čim se čovjek rađa. Lider mora da posjeduje harizmu jer njom na najlakši način ovladava masom. Obama i Putin su dva različita tipa lidera. Putin svoje liderstvo sprovodi na osnovu „čvrste ruke“ i na snažnoj ličnosti, dok se Obama trudi da bude „prijateljski“ nastrojen i svoju lidersku poziciju nastoji da stvori na osnovu konsenzusa. U prilog ovakvom stanju ide i samo političko uređenje Rusije i SAD-a. Rusija ima hiperpredsjednički sistem gdje predsjednikovi dekreti imaju snagu zakona, dok u američkom predsjedničkom sistemu predsjednik nema toliko široka ovlaštenja, imamo ulogu Kongresa i Senata koji imaju važniju ulogu od ruske Dume i Federalnog savjeta.

(Mileta)

Mi koji živimo u Crnoj Gori trebalo bi da pitanje lidera i liderstva doživljavamo kao nešto poznato i relativno svakodnevno. Jer za Crnu Goru možemo reći da je „zemlja lidera“. Lideri su na sve strane, u politici, sportu, biznisu, umjetnosti, nauci i sl. Gotovo da nema oblasti, a da ne postoji po nekoliko „lidera“ u njoj.

Ako se osvrnemo na istoriju Crne Gore, a i na skoriji i sadašnji period funkcionisanje države praktično u svakom periodu postojao je neko za koga bi se moglo reći da je bio ili da je lider. Narod prosto ne može da funkcioniše bez lidera. Sada da li su ti lideri transakcijski, transformacijski, autokratski ili demokratski iako nije nevažno, ono je za kontekst ovog osvrta ipak irelevantno, jer bi nas to vjerovatno uvelo u neke političke relacije.

Primjer za lidera na našim prostorima tokom skorije prošlosti je svakako bio bivši premijer Srbije dr Zoran Đinđić. U mnogo čemu mnogim svojim osobinama se izdvajao od ostalih vođa i političara koji su se pojavili na ovim prostorima tokom proteklih dvadestak godina. U priličnoj mjeri odgovarao je karakteristikama koje krasi lidere. Znao je šta hoće, način i put da to ostvari, spreman da sasluša i uvaži sagovornika, stabilan, postojan sa velikom radnom energijom. Imao je harizmu, obrazovanje, elokventnost, i ono što je veoma bitno neumornost, sposobnost da funkcioniše 24 h, sedam dana u sedmici. Prosto čovjek koji je davao utisak nekog ko vidi dalje, i ko zna odgovore na sva pitanje i rješenje za sve probleme.

Pored njega od lidera iz okruženja izdvojio bih i Stjepana Mesića, koji je veoma lako savladivao generacijske, kulturološke i druge razlike i bio u stanju da tolerantnim odnosom prema saradnicima prezentira svoje stavove, i animira ljude kojima su oni namijenjeni. I da

takvim odnosom započne mnoge stvari za dobro i suživot ljudi u sredini u kojoj je to do tada tako reći bilo nezamislivo.

(Elvis)

Više vrijedi vojska magaraca koju predvodi lav nego vojska lavova koje predvodi magarac. Napoleon.

O važnosti lidera i načinu na koji oni uspješno vode određenu grupu govori i ova napoleonova izreka. Jasno je da harizma i sposobnost kao i vještina predviđanja i planiranja te strateško promišljanje igraju ključnu ulogu u uspješnosti lidera. Lider se razlikuje od menadžera ili prostog upravljača tj. administratora grupe, međutim moje mišljenje je da se u sadašnjosti u savremenom dobi ne može voditi jedna grupa bez poznavanja menadžerskih vještina.

Upravljanje ljudima pored emocionalne note mora biti i praktično usmjereno i organizovno. Ne mora nužno lider posjedovati upravljačke vještine ali je gotovo u obavezi da formira tim upravljača i u saradnji sa njima da vodi grupu. Jako je bitan momenat motivacija. Da je lider u stanju da pokrene grupu da napreduje i ostvaruje cilj radi sveopsteg dobra a ne isključivo radi lične koristi. Na taj način lider gradi stabilnu grupu koja i na duge staze ima rezultate.

(Tanja)

Iako harizma nije nužna, ona svakako daje prednost kandidatu koji je posjeduje. Crna Gora je imala harizmatičnih lidera i oni su nekad donosili partiji više glasova, nego i sama programska opredjeljenja. DPS je karakterističan primjer, gdje je izuzetno harizmatični lider uspio da obezbijedi podršku članstva.

Harizmatični lideri nose veliku odgovornost, jer veliki uticaj na podržavaoce mogu da iskoriste da obezbijede pozitivne promjene, odnosno u negativnim slučajevima da iskoriste ostvarenje mračnih ciljeva, kakvih primjera je bilo u svjetskoj istoriji.

Ponekad harizma lidera dobija izbore. Smatram da je to slučaj kod nas iako to nebi trebao biti oslonac za lidere.

Svakako bitno je da lider ima izuzetne govorne sposobnosti što je recimo slučaj sa Obamom – američkim predsjednikom a to mu daje veliku prednost u odnosu na konkurenciju.

(Huso)

Menadžer predstavlja funkciju na poslu, zastupnika koji se oslanja na kontakt. Njegov posao je da organizuje i koordinira sistemom, on je taj koji održava taj isti sistem stabilnim i bez mnogo promjena. On se usredsređuje na sistem i strukturu, dok za razliku od njega lider je fokusiran na samo društvo, na ljude. Lider predstavlja originalnu formu, dok menadžer kopiju. Lider ima viziju organizacije same strukture i kreativan pristup promjenama. Lider mora biti strpljiv, mudar, predan, razuman, povjerljiv, iskren, odan. Mora biti primjer drugima po svojim kvalitetima, ne bi li se ljudi odlučili da ga slijede i vjeruju mu. Njegov integritet zadaje mu veliku odgovornost da drži sve pod kontrolom, a da je pri tom jedinstven, da razvija, da radi konkretne stvari bazirane na poštenju i iskrenosti. Lider postavlja granice, suočava se sa izazovima koje kao pravi vođa rješava na svojestven način, pouzdanim putem.

Slažem se da je poštenje jedna od glavnih vrlina liderstva, jer predstavlja jedan od osnovnih temelja njegovih karakteristika. Međutim, takođe podržavam liderske odluke na koje manje utiče ta posebna vrлина ukoliko je u pitanju viši cilj i korist većeg dijela društva. Lider treba da se vodi humanim motivima, stoga taj manjak poštenja ne utiče toliko na sam ishod liderstva.

U našoj zemlji češći su transakcijski lideri nego transformacijski, jer oni obećavaju i obećavaju, a malo šta od toga i ostvare. Ili su kratkog dometa ili ulivaju ljudima strah da ne bude

gore, pa se drže još na pozicijama. Nažalost, narod se zadovoljava i sa tim malim doprinosom što dobija, jer ne znaju za bolje, ne znaju za mogućnosti koje bi im mogli pružiti pravi, jedinstveni lideri, lideri koji definišu precizno svoje ciljeve i ljude upućuju u pravcu ispunjavanja istih pri tome održavajući otvorenu komunikaciju sa njima.

(Itana)

ODGOVOR I KOMENTAR PREDAVAČA

Bilo je za mene veoma interesantno citati vase komentare, bili su kratki ali sadržajni jer je svaki pojedinačno nosio određenu poruku .

Jedna od poruka je bila da kod nas pravih lidera nema; to su isključivo vodje i vladari koji su autokrate. Primjerice u Crnoj Gori smatra jedan od participanata problem je nedostatak političke kulture pa stoga glasac ponovo glasa za istu osobu i ako ona nije ispunila njegova ili njena očekivanja. Moj komentar bi bio: to nije problem samo Crne Gore nego cijelog regiona, *de facto* tranzicija nije završena i ako će Hrvatska uskoro biti članica EU. (**Poruka za Mija i Zorana**) Mislim da rješenje leži u ne-vladinom sektoru koji treba raditi na edukaciji biraca posebno mladih biraca koji glasaju prvi put. Probali smo to u par zamalja i stvar funkcionise. To je jedan od puteva da se autokratski režim pretvori polako u demokratski. Takođe trebalo bi raditi na jednakosti polova uvodeći sto više žena u svijet politike, to je dug proces ali daje rezultate.

Slazem se sa **Miroslavom** koji govori o e-liderima ali u smislu korištenja svih tih društvenih mreža. Veoma dobra ilustracija je Obama vs Romney, ali da Obama nije imao onu humanu dimenziju koju je imao i program /vizija koju je ponudio, društvene mreže ne bi bile dovoljne. Mislim da moramo početi govoriti o kvalitetima lidera i alatima koje koristi. Obama ima ocito kvalitete koji plijene ali nemojmo zaboraviti da je izabrao na pravi način ciljne grupe i zahvaljujući tome dobio izbore. Takođe naglasimo da je Obama imao odličan tim oko sebe i da je komunikacija unutar tima bila više nego odlična. Druga bitna stvar koju treba naglasiti jeste da je Obama slao poruke ali ih je i primao od svojih pratioca, analizirao i shodno tome prilagođavao kampanju i na taj način gradio komunikaciju. Zato Obamu ja ne bih zvao e-liderom ali bi ga nazvao liderom koji je bio u stanju da na najbolji način iskoristi sve ono što mu ti alati kao Facebook ili Twitter omogućavaju. Ne zaboravimo da je Romney-ov tim koristio iste alate ALI je ipak izgubio. Da se vratimo u region ostaje nam da čekamo ili da radimo na tome da se pojavi lider koji nije autokrata, koji ima vizije ali ne za sebe i koji govori barem par jezika i vlada e-alatima.

Sta reci o Hitleru. Da li je bio lider? Jeste, jer je imao sve elemente lidera sem jednog za mene najvažnijeg a to je humana dimenzija lidera. Umjesto te dimenzije on je imao bolesni um koji je pored svega bio u stanju da inspirise milione ljudi da ga prate i da budu dio njegovog zločina. Hitler je imao i "odličan" tim koji je dijelio njegove vizije itd...itd, ali nije imao ono što dobar lider mora da ima a to je da svojim djelom čini dobro svima. Na kraju price njegovi pratioci kao i cijela zemlja platili su visoku cijenu ali ipak sve se završava dobro (**poruka za Iliju**) jer iz autokratskog sistema Njemacka prelazi u demokratski sistem, sjetimo se Willy Brandt-a.

U mnogo čemu se slazem sa **Miletom** sem da karizma mora biti urodjena, ponavljam karizma se stvara dugim radom i davanjem. Naravno ima ljudi koji će to uraditi lakše od drugih koji jednostavno nikada neće razviti tu osobinu i neće biti lideri ali i to je tako zato pročitajmo još jednom o odnosu lidera i pratioca. Predlažem **Miletu** da razgovara sa **Tanjom** koja je veoma jasna u svojim stajalostima a i sa **Husom**. Takođe predlažem **Miju i Zoranu** da prodiskutiraju stvari sa **Jelisavetom**. Steta je da nema više prostora da otvorimo diskusiju sa **Elvisom, Milicom i Itanom** mislim da imaju sto-sta da kazu.

Igor Gaon